

JOHN GALT: VOYAGES AND TRAVELS IN THE YEARS
1809-1811, LONDON 1812 (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ "ΞΕΝΟΙ ΤΑΞΙ-
ΔΙΟΤΕΣ ΕΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 1800-1810, ΚΥΡ. ΣΙΜΟΠΟΛΟΥ) Τ. Γ 1.

Στή Λάρισα, τὸ Διοικητήριο, ποὺ βρισκόταν ἀντίκρου στή γραφικὴ πέτρινη πολυκάμαρη γέφυρα τοῦ Πηνειοῦ, ἦταν τὸ πιὸ ἐπιβλητικὸ δημόσιο κτίριο ποὺ εἶδε ὁ Galt κατὰ τὶς περιηγήσεις του στήν Ἑλλάδα.

Δὲν ὑπῆρχαν πολλὲς κρῆνες καὶ τὸ νερὸ μεταφερόταν ἀπὸ τὸ ποτάμι μὲ ἀσκιά. Ἕνας δρόμος κατεχόταν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους, ἀπόγονους τῶν προσφύγων τῆς Ἰσπανίας. Φτωχὰ τὰ σπίτια τους, δὲν ἔδειχναν εὐημερία. Πολλοὶ Τοῦρκοι ζοῦσαν σὲ μεγάλες καὶ ἐπιδεικτικὰ χρωματισμένες ἐπαύλεις. Γενικὰ τὰ σπίτια τῆς Λάρισας ἔμοιαζαν χελιδονοφωλιές, χτίζονταν δηλαδὴ

1. Ἐνθ' ἀν., σ. 209. Ὁ περιηγητὴς ἐνοχλήθηκε ἀπὸ τὴν περήφανη συμπεριφορὰ τοῦ σπιτονοικοκύρη του.

2. Ἐνθ' ἀν., σ. 210-211. Πρόκειται γιὰ τὴ γνωστὴ παράδοση τῆς ἀνθρωποθυσίας γιὰ τὸ στέριωμα γεφυριοῦ ποὺ ἐπισημαίνεται σὲ πολλὰ δημοτικὰ τραγούδια στήν Ἑλλάδα καὶ τὴ Μικρὰ Ἀσία. Στὸ στοιχειωμένο γεφύρι τῆς Ἀλαμάνας, πάνω στὸ Σπερχειό, ποὺ κατὰ τὴν τουρκοκρατία ὀνομαζόταν Ἑλλάδα, ἀναφέρεται τὸ παρακάτω δημοτικόν:

Χίλιοι τρακόσιοι μάστοροι κι' ἐξήντα μαθητούδια
καμάραν ἐστεριώνανε γεφύρι στήν Ἑλλάδα.

.....
Τρεῖς ἀδερφοῦλες εἴμασταν, τὶς τρεῖς στοιχειὰ μᾶς βάλαν
τὴ μιά βάλαν στὸν Τύρναβο, τὴν ἄλλη στοῦ Μανώλη
κι' ἐμένα τὴ βαρυμόιρη στὴ γυριστὴ καμάρα.

(*Α. Γιατρίδη*, Συλλογὴ δημοτικῶν ἀσμάτων, Ἐν Ἀθήναις 1859, σ. 28-30, Ἡ στοιχειωμένη γυνὴ μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν της). Ἡ ἐντοίχιση εὐνούχου (μαύρου) καὶ γυναίκας ἀναφέρεται καὶ σὲ παράδοση τῆς Γορτυνίας γιὰ τὸ γεφύρι τῆς Τσουρᾶς (τοῦ Λάδωνα). Αὐτὸ τὸ κακὸ ποτάμι γκρέμιζε ὅλα τὰ γεφύρια. « Ἀλλὰ ἡ Τσουρὰ — ποὺ φαίνεται νὰ ἦταν Τούρκα — ἐφοβέριζε τοὺς μαστόρους κι' αὐτοὶ ἐπιάσανε καὶ καρφώσανε ἕναν ἀράπη καὶ μιὰ γυναίκα. Καὶ τότενες καὶ στερνὰ ἐστέριωσε τὸ γεφύρι» (*Ν. Πολίτη*, Παραδόσεις, τ. Α', σ. 268). Σχετικὰ μὲ τὶς παραδόσεις γιὰ διπλὲς ἀνθρωποθυσίες βλ. Λαογρ., τ. Δ' (1913), σ. 312-314 καὶ *Ν. Πολίτη*, Παραδόσεις, τ. Β', σ. 1112-1113.

3. Ἐνθ' ἀν., σ. 211.

μέ λασπη και άχερο. Κι' όταν δέν ήταν άσβεστωμένα ή χρωματισμένα φαίνονταν πρόχειρες και εύθραυστες κατασκευές. Είδε και μιá εύπρεπη άμαξα. "Όπως πληροφορήθηκε μπορούσε κανείς νά νοικιάση με την ήμέρα παρόμοια όχήματα για ταξίδι στη Θεσσαλονίκη¹.

Ή Λάρισα, γράφει ό Galt, υπέφερε από τό ληστρικό καθεστώς του 'Αλή πασα. Πολλές έλληνικές οίκογένειες είχαν μεταναστεύσει. Οί βιομηχανίες των μεταξωτών και μπαμπακερών, των τσιτιών και των χοντρών ύφασμάτων βρίσκονταν γι' αυτό τό λόγο σέ παρακμή.

Ήκεινες τίς μέρες βρισκόταν στη Λάρισα και ό Βελη πασάς τής Τριπολιτσάς με στρατιωτικό σώμα 8.000 άντρών. "Όπως πληροφορήθηκε ό περιηγητής, ό πασάς είχε επιβάλει αυστηρή πειθαρχία στο στρατεύμα. Μια μέρα πού βγήκε στα περίχωρα για επιθεώρηση είδε δυό στρατιώτες του νά κλέβουν σταφύλια σέ ένα άμπέλι. 'Ο Βελής ζύγωσε και τούς έκτέλεσε επί τόπου².

Τό λαρισινό ψωμί ήταν τό καλύτερο τής Τουρκίας. "Άλλοτε ή άγορά ήταν κατάμεστη και τά τρόφιμα πάμφθινα. 'Αλλά έξ αίτίας τής παρουσίας των στρατευμάτων είχαν σημειωθή μεγάλες άνατιμήσεις³.

Λίγες μέρες άργότερα ό "Αγγλος περιηγητής βρισκόταν στη Θεσσαλονίκη. Δρόμοι ρυπαροί, κακοστρωμένοι, σκοτεινοί. 'Ασήμαντα και τά παζάρια. Είδε όμως ένα ή δυό θολωτά χάνια, άρχιτεκτονικά κομψοτεχνήματα.

Ό πληθυσμός ύπολογιζόταν σέ 70.000 ψυχές (30.000 Έβραιοι, 20.000 Τούρκοι, 15.000 Έλληνες, οί ύπόλοιποι κάτοικοι Φράγκοι και από άλλα έθνη). Οί Έβραιοι τής Θεσσαλονίκης είχαν εξασφαλίσει τά μεγαλύτερα προνόμια σ' όλόκληρη τή χριστιανοσύνη, με εξαίρεση την 'Αγγλία ή, τελευταία, τή Γαλλία. «Αυτά τά προνόμια είχαν καθιερωθή με συμφωνία πριν μεταναστεύσουν από την 'Ισπανία και από τότε διατηρούνται αναλλοίωτα. Πλήρωναν χαράτσι και ως άντάλλαγμα παραχωρούσαν μιá ποσότητα ύφασμάτων για τίς στολές των γενιτσάρων. 'Επίσης είχαν τό προνόμιο τής αποκλειστικής προαγοράς όρισμένων ποσοτήτων μαλλιού. Οί συναγωγές τους είχαν προσόψεις στους δρόμους ενώ οί χριστιανικές εκκλησίες βρίσκονταν σέ σκοτεινά σοκάκια κι' απόμερες γωνίες. Οί Έβραιοι είχαν δημιουργήσει μιá μικρή δημοκρατία στη Θεσσαλονίκη με δικαστές, έκτιμητές και συμβούλια. Για νά καλύψουν τίς δαπάνες πού χρειαζόταν ή οργανωμένη κοινότητα είχαν επιβάλει φόρο στα άγαθά πού κατανάλωνε ό έβραϊκός πληθυσμός. Και ή διαδικασία πού ακολουθούσαν ήταν τόσο φιλελεύθερη, ώστε μπορούσαν νά βοηθήσουν τό φτωχό και νά συμπαρασταθοϋν στον μουφλουζεμένο. Φημίζονταν για τή νομιμοφροσύνη τους.

1. "Ενθ' άν., σ. 218.

2. 'Ο Βελής πέρασε από τή Λάρισα τό 1811 κατά τή διάρκεια του ρωσοτουρκικού πολέμου, επικεφαλής έκστρατευτικού σώματος με προορισμό τίς παραδουνάβιες περιοχές.

3. "Ενθ' άν., σ. 219.